

İBN KÂDÎ BA'LEBEK

(bk. BA'LEBEKKÎ).

İBN KÂDÎ'İ-CEBEL

(ابن قاضي الجبل)

Ebü'l-Abbâs Şerefüddin
Ahmed b. el-Hasen b. Abdillâh
el-Makdisî ed-Dimaşki
(ö. 771/1370)

Hanbelî fakihî.

Babasının Hanbelî kadılığı yaptığı Dimaşk'ta 9 Şâban 693 (5 Temmuz 1294) tarihinde doğdu. Birçok âlim yetiştiren Kudûs asıllı Kudâme ailesine mensuptur. İbn Kâdî'İ-Cebel İbn Şeyhü'l-Cebel lakabıyla tanınmıştır. İsmâil b. Abdurrahman el-Ferrâ, Muhammed b. Ali el-Vâsîfî, Ahmed b. Abdurrahman b. Mü'min es-Sûrî, Muhammed b. Yahyâ b. Sa'd el-Makdisî, Takıyyüddin Süleyman b. Hamza, Müneccâ et-Tenûhî gibi âlimlerden hadis dinledi. Takıyyüddin İbn Teymiyye'den başta fıkıh olmak üzere birçok ilim dalında ders aldı.

Babası Hasan b. Abdullah, Takıyyüddin İbn Teymiyye, Ebü'l-Fazl İbn Asâkir ve Ömer İbnü'l-Kavvâs gibi âlimlerin icâzeyle genç yaşta fetva vermeye başlayan İbn Kâdî'İ-Cebel, Hanbelî fıkıhı konusundaki derin bilgisiyle mezhepte ictihad derecesine ulaştı. Mısır'dan aldığı davet üzerine, yeni inşa edilen Sultan Hasan Medresesi'nde fıkıh dersleri vermek için 761 (1360) yılında Kahire'ye gitti ve bu görevinin yanında Saîdüssuadâ (Salâhiyye) Han-kahı'nın meşihatlığına tayin edildi. Burada bir müddet kalarak öğretim, telif ve fetva ile meşgul olduktan sonra Dimaşk'a dönen İbn Kâdî'İ-Cebel'in, Sultan Mansûr Selâhaddin Muhammed tarafından Gazze'deki bir kaleye sığınan isyancı Beydemir'e 28 Ramazan 762 (1 Ağustos 1361) tarihinde gönderilen elçilik heyetinde yer aldığı ve bundan üç yıl sonra tekrar Kahire'ye davet edildiğine dair bilgilerden Mısır ve Suriye'de hüküm süren Memlûk yöneticileriyle iyi ilişkiler içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Dimaşk'taki Sâhibiyye, Cevziyye ve Ebû Ömer medreseleriyle Emeviyye Camii'nde de çeşitli dersler veren İbn Kâdî'İ-Cebel 767 yılı Ramazanında (Mayıs 1366) Dimaşk Hanbelî kâdilkudâtı tayin edildi. Bu görevini sürdürürken 14 Receb 771 (11 Şubat 1370) tarihinde Dimaşk'ta vefat etti ve Kâsiyûn'daki aile kabristanına defnedildi.

Eserleri. 1. *el-Münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* (*el-Münâkale fi'l-evkâf ve ma*

fi zâlike mine'n-nizâ' ve'l-îlâf). Müellifin, vakıfların istibdâl yoluyla amacına uygun bir başka şekilde daha yararlı hale getirilmesi meselesini diğer mezheplerin görüşlerine de başvurmak suretiyle incelediği bir risâledir. Bu husustaki görüşlerini, çağdaşı olan Hanbelî âlimi Yûsuf b. Muhammed el-Merdâvî *el-Vâzihu'l-celî fi nakẓi hükmi İbn Kâdî'İ-Cebel el-Hanbelî* adlı eserinde tenkit etmiştir. Bu iki risâle, aynı konudaki üçüncü bir risâleyle birlikte Muhammed Süleyman el-Eşkar tarafından *Mecmû' fi'l-münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* adıyla neşredilmiştir (Küveyt 1409/1989). 2. *Fetâvâ fi'l-ğınâ*. Müsikinin dinî hükmüne dair bir risâle olup Hamed b. Abdülazîz ed-Duveyyân tarafından yayımlanmıştır (Riyad 1409/1988). Eserin kapağında yanlış olarak müellifin adı İbn Kâdî'İ-Cil, vefat tarihi de 751 (1350) şeklinde yazılmıştır. 3. *el-Kavâ'idü'l-fıkhiyye*. Klasik kaynaklarda adı geçmeyen bu eserin eksik bir nüshası Dârü'l-kütübî'z-Zâhiriyye'de (nr. 2754) bulunmaktadır (Brockelmann, II, 129; Abdullâh b. Ali es-Sübe'î, s. 46).

İbn Kâdî'İ-Cebel'in kaynaklarda adı geçen diğer bazı eserleri de şunlardır: *el-Fâ'ik fi fîrû'î'l-Hanbeliyye, el-Kaşdû'l-müfid fi hükmi'l-tevkîd, Kaṭrû'l-ğamâm fi şerhi eḥâdisi'l-aḥkâm, Mes'eletü ref'i'l-yedeyn, Tenḳihu'l-eḥḥâs fi ref'i't-teyemmüm li'l-aḥdâs, er-Red 'ale'l-Kiyâ el-Herrâsî*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Kâdî'İ-Cebel, *el-Münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf* (*Mecmû' fi'l-münâkale ve'l-istibdâl bi'l-evkâf*) içinde, nşr. Süleyman el-Eşkar, Küveyt 1989, neşredenin girişi, s. 16-28; İbn Râfî', *el-Vefeyât* (nşr. Sâlih Mehdi Abbas – Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Beyrut 1402/1982, II, 354; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XIV, 272, 286, 305, 316, 317, 320, 321; İbn Receb, *ez-Zeyl 'alâ Tabakâti'l-Hanâbile*, Kahire 1372/1952, II, 453-454; İbn İrakî, *ez-Zeyl 'ale'l-İber* (nşr. Sâlih Mehdi Abbas), Beyrut 1409/1989, I, 150, 193; II, 294-295; İbn Hacer, *ed-Dürrü'l-kâmine*, I, 120-121; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, XI, 108; a.mlf., *el-Menhelü's-şâfi*, I, 284-286; Burhâneddin İbn Müflih, *el-Maṣṣadü'l-erşed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Useymin), Riyad 1410/1990, I, 92-95; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, II, 34, 44-46, 102; İbn İyâs, *Bedâ'i'u'z-zuhûr*, I, 34-98; *Keşfü'z-zunûn*, I, 495; II, 1217, 1851, 1883; İbnü'l-İmâm, *Şezerât*, VI, 219-220; İbn Humeyd, *es-Sühubü'l-vâbile 'alâ qarâ'ihî'l-Hanâbile* (nşr. Bekir b. Abdullâh Ebû Zeyd), Beyrut 1416/1996, I, 131-136; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 129; Hacıvî, *el-Fikrû's-sâmî*, II, 365-366; Hânî Subhî el-Amed, *Mu'cemû'n-nâbihîn*, Amman 1985, I, 135-136; Abdullâh b. Ali es-Sübe'î, *ed-Dürrü'l-munaḥḥad fi esmâ'i kütübî mezhebi'l-İmâm Ahmed* (nşr. Câsim b. Süleyman Füheyd ed-Devserî), Beyrut 1410/1990, s. 46.

KEMAL YILDIZ

İBN KÂDÎ SİMAVNA

(bk. BEDREDDİN SİMÂVÎ).

İBN KÂDÎ ŞÜHBE, Bedreddin

(بدرالدين ابن قاضي شهبة)

Ebü'l-Fazl Bedrüddin Muhammed
b. Ebî Bekr b. Ahmed b. Muhammed
el-Esedî ed-Dimaşki
(ö. 874/1470)

Şâfiî fıkıh âlimi.

2 Safer 798 (16 Kasım 1395) tarihinde Dimaşk'ta dünyaya geldi. Süyûtî ve İbn İyâs doğum tarihini 806 (1403-1404) olarak vermektedir. Babası tanınmış fakih ve tarihçi Takıyyüddin İbn Kâdî Şühbe'dir. Büyük dedesi Necmeddin Ömer el-Esedî'nin Havran'a bağlı Şühbe'de kadılık yapmasından dolayı ailenin diğer fertleri gibi Bedreddin de İbn Kâdî Şühbe diye tanındı. İlk öğrenimini ve fıkıh tahsilini babasından yaptı. Âişe bint Muhammed b. Abdülhâdî, Şehâbeddin İbn Hiccî, İbnü's-Şerâihî gibi âlimlerden hadis dinledi. İbn Hacer el-Askalânî'nin Dimaşk'a yaptığı seyahat sırasında (836/1433) kendisinden istifade imkânı buldu. Babasının ölümünden sonra Kahire'ye giderek İbn Hacer'in derslerine devam etti. Daha sonra Dimaşk'ta Şâhiniyye, Azrâviyye, İkbâliyye, Mücâhidiyye, Berrâniyye, Emcediyye, Takaviyye, Dimâgiyye, Asrûniyye, Fârisiyye, Kavsiyye ve Nâsiriyye medreselerinde ders verdi. Ebü'l-Bekâ Bahâeddin İbn Hiccî, Şehâbeddin el-Ümevî el-Mâlikî ve Ebü'l-Abbâs İbnü'l-Lebbûdî gibi âlimler talebeleri arasında yer alır. Dârüladl müftülüğü ve 839 (1435) tarihinden ölümüne kadar kadî nâibliği görevlerinde bulunan İbn Kâdî Şühbe 12 Ramazan 874'te (15 Mart 1470) vefat etti ve Bâbüssagır Kabristanı'na defnedildi.

Eserleri. 1. *Bidâyetü'l-muḥtâc fi şerhi'l-Minhâc*. Nevevî'nin *Minhâcü't-tâlibîn* adlı eserine yazdığı iki şerhten küçüğü olup müellif hayatta iken istinsah edilen iki ciltlik bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Ayasofya, nr. 1276; nr. 1277). Eserin Dublin (Chester Beatty, nr. 3204) ve Riyad'da (Câmiatü'r-Riyâd, nr. 2482) birer nüshası daha bulunmaktadır. 2. *ed-Dürrü's-semîn fi şireti Nûriddîn (el-Kevâkibü'd-dürriyye fi's-sireti'n-Nûriyye)*. Halep ve Şam Atabegi Nûreddin Mahmud Zengî'nin biyografisine dairdir. Yedi bölümden oluşan eserin